

Пампура І. І.,
старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення,
Державний науково-дослідний інституту МВС України,
м. Київ

Яковенко С. І.,
доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри соціальної психології,
Київський інститут сучасної психології та психотерапії,
заслужений діяч науки та техніки України,
м. Київ

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Професійна діяльність працівників поліції здійснюється в умовах складної системи суб'єктно-об'єктних відносин. Ефективність цих відносин забезпечується всією системою психологічної організації особистості працівника, ключове місце у якій займає мотивація.

Аналіз літературних джерел свідчить, що мотивація не має єдиного уніфікованого визначення і трактується по-різному. В одному випадку – як сукупність чинників, що визначають поведінку, в іншому – як сукупність мотивів, у третьому – як спонукання, що викликає активність організму і визначає її спрямованість. Крім того, мотивація розглядається як процес психічної регуляції конкретної діяльності [2, 4, 5].

Суспільна поведінка людей, у тому числі й така її складова, як професійна мотивація, являє собою складне соціальне явище, яке детерміновано чисельними факторами (соціально-економічні та соціально-психологічні чинники, особистісні якості, цінності тощо). Професійна мотивація – це дія конкретних мотивів, які зумовлюють вибір професії та виконання обов'язків, пов'язаних із нею, визначення місця роботи, бажання звільнитися тощо.

Мотив проявляється з різною силою в залежності від конкретних життєвих обставин, впливу інших людей, часових показників та інших факторів. Спонукальна сила окремих мотивів іноді може змінюватися під впливом різних соціальних і психологічних факторів. Мотивація організовує цілісну поведінку, підвищує професійну активність, істотно впливає на формування мети і вибір шляхів її досягнення і суттєво впливає на весь процес генезису психологічної структури діяльності [1].

Під формуванням мотивації особистості у психологічній науці розуміється спеціально організований, цілеспрямований, комплексний процес появи кількісних та якісних змін у мотиваційних характеристиках особистості, передусім – інтересу до професійної діяльності та віри у власні здібності.

Центральним питанням у дослідженні особливостей мотивації працівників поліції до професійної діяльності є вивчення усвідомлених мотивів, здатних

активізувати власну поведінку у цій діяльності. Комплексність, теоретична і практична значущість проблеми мотивів професійної діяльності визначили широту та інтенсивність її дослідження не лише у психології, а й у інших галузях науки (правознавстві, педагогіці, соціології, менеджменті тощо) [6].

Традиційно у психології виділяють **два класи мотивів**: внутрішні та зовнішні. Внутрішні мотиви мають місце, коли до діяльності спонукають інтерес, бажання, зміст діяльності. У разі дії зовнішніх мотивів до діяльності стимулюють фактори, які безпосередньо з нею не пов'язані (зокрема престиж, матеріальні винагороди та заохочення). Якщо в процесі діяльності зовнішні мотиви не будуть підкріплені внутрішніми, то вони не забезпечать тривалого задоволення від професії.

Усвідомленість вибору професії та самої діяльності пов'язана з тим, якого особистісного сенсу набувають для людини професійні цілі, зміст діяльності, вимоги професійного та етичного характеру. Крім того, сам процес становлення особистості, як спеціаліста, теж залежить від професійної мотивації.

Вивчення та дослідження мотивації, а саме переважання того чи іншого мотиву при виконанні професійних обов'язків, є досить важливим для діяльності працівника поліції. Навіть за наявності у працівника всіх інших професійно важливих розвинених якостей, професійна діяльність його не буде повною мірою ефективною до тих пір, поки він не буде зацікавлений у результатах своєї праці [3].

Практична складова процесу формування мотивації у працівників поліції полягає в підборі різних способів і методів ефективного впливу на особистість працівника з метою його орієнтації на результативну діяльність з урахуванням його мотиваційних установок та їх професійного і особистісного потенціалу.

Формування мотивації особистісного зростання працівників поліції є технологію взаємодії, в результаті якої вони пізнають себе, краще усвідомлюють особливості поведінки, розширюються їхні уявлення про власні можливості, розкривається творчий потенціал, з'являється впевненість у своїй позиції, бажання покращити здоров'я, зміцнити духовні та фізичні сили, що врешті-решт сприяє розвитку особистісних здібностей та фаховому зростанню працівника поліції.

Важливо враховувати, що процес формування мотивації поліцейських до професійної діяльності, передбачає напрацювання вмінь щодо комплексного вирішення професійно-психологічних проблем, які виникають у службовій діяльності, насамперед це стосується молодих працівників поліції. Тому, важливою буде організація процесу професійної підготовки персоналу поліції з обов'язковим урахуванням саме мотиваційного компонента. Відповідно, основними завданнями цих занять повинні бути:

- 1) сприяння формуванню позитивної професійної мотивації молодих працівників поліції;
- 2) отримання поліцейськими практичних навичок роботи у колективі, розвиток у них позитивного почуття майбутнього і підвищення самооцінки;
- 3) формування у працівників поліції професійно-психологічної згуртованості колективу;
- 4) практичне засвоєння персоналом поліції тактико-психологічних прийомів збереження життя і здоров'я в умовах професійної діяльності.

Крім того, під час підготовки та проведення відповідних занять з поліцейськими, обов'язково слід передбачити висвітлення та обговорення таких питань: які

професійні мотиви лежать в основі діяльності поліцейських, якими мотивами вони керуються у своїй поведінці, що спонукає їх до активної діяльності тощо.

Хочемо зазначити, що потреба у поглибленні знань про особливості формування мотивації у працівників поліції, а тим більш у молодих поліцейських, її динамічні характеристики та взаємозв'язки зі специфічними умовами й факторами службової діяльності, що становлять виняткову соціальну значущість, підкреслюють актуальність подальшого дослідження мотивації поліцейських до професійної діяльності та розробки відповідних методичних матеріалів щодо організації та проведення тренінгових занять з означеної тематики.

Налагоджений сприятливий вплив на мотиваційну складову професійної діяльності поліцейських, дасть змогу попередити фактори, що визначають примус до здійснення трудової діяльності, успішно використовувати потенціал кожного працівника і як результат підвищити загальну ефективність діяльності підрозділів Національної поліції України.

Список використаних джерел

1. Большакова А. М. Життєтворчі здібності як детермінанта мотивації досягнення і оптимістичності атрибутивного стилю. *Наука й освіта* (Науково-практичний журнал Південного наукового центру АПН України). Одеса, 2002. № 5. С. 29–33.
2. Венедиктов С. В. Професійна мотивація як передумова стимулювання та підвищення активності в службових та трудових відносинах працівників ОВС. *Право і безпека*. 2004. № 3. С. 103–105.
3. Гостєєва Т. В. Дослідження причин звільнень працівників ОВС зі служби. *Актуальні проблеми психологічної теорії та практики: матер. щорічної наук.-практ. конф. Асоціації психологів Донбасу з міжнародною участю: збірник наукових праць*. Вісник МЕРІ № 16 / за ред. кафедри психології ДонНУ. Макіївка, 2009. С. 100–103.
4. Занюк С. С. Психологія мотивації: навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 304 с.
5. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. Санкт-Петербург: Питер, 2011. 512 с.
6. Чабанюк Н. І. Особливості мотивації молодого фахівця ОВС до професійної діяльності: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2012. 228 с.